

Sonda qeyd edək ki, davamlı aqrar iqtisadiyyat davamlı inkişafın tərkib hissəsi olmaqla, ondan ayrı şəkildə fəaliyyət göstərmir. Davamlı aqrar iqtisadiyyatın qurulması isə kompleks və uzun müddət ərzində əldə edilən proses olduğuna görə, ona integrə olunmuş yanaşmalar daha çox əhəmiyyətlidir.

Yalnız makro səviyyədə və digər sektorlarda baş verən prosesləri nəzərə alsaq, onda davamlı aqrar iqtisadiyyat və kənd təsərrüfatının inkişafını stimullaşdırmağa yönəldilmiş cəhdlər aqrar sektor çərçivəsində uğur əldə etməyə kifayət etməyəcək. Ona görə də, integrasiya amilini diqqətdən kənarda qoymaq olmaz. Bu integrasiya istehsalçılar, istehlakçılar, yerli birliklər, biznes sektoru və müxtəlif hökumət qurumları və s. səviyyələrdə həyata keçirilməlidir. Eyni zamanda, aqrar sahə ilə təhsil, nəqliyyat, ticarət və s. kimi qeyri-istehsal sektorları arasında integrasiyanın nəzərə alınması da diqqətdə saxlanılmalıdır.

"Sustainable development formulation matters in the agricultural sphere"

SUMMARY

This article has been dedicated to the sustainable development of the most global and important theme of the XXI century, its necessity, sustainable agricultural economy, the formulation of this economic sphere. The history of the sustainable development, its tasks, scientific points of view regarding this topic, all terms of sustainability, such as economical, ecological, social, political and legal, however undertaken works in Azerbaijan towards sustainable development and agricultural economy is analysed in this article.

"Voprosi formirovaniya ustoyçivoqo razvitiya v aqrarnoy gkonomie"

ƏDƏBİYYAT

1.S.V.Salahov, "Aqrar sahənin dövlət tənzimlənməsi problemləri", Bakı-Nurlar-2004. 2.X.N.Гизатуллин, В.А.Троицкий, "Общественные науки и современность" Журнал, №5, Москва-1998. 3.Журнал "Экономическая наука и современной России", №4, 2001. 4."Our Common Future - Report of the World Commission on Environment and Development", United Nations, New-York-1987. 5. "Sustainability, Poverty and Policy Adjustment: From Legacy to Vision", Naresh C.Singh and Richard Strickland, International Institute for Sustainable Development, Canada, Monitoba-1994. 6.Peter Hurst, Agricultural workers and their contribution to Sustainable Agriculture and Rural Development", FAO-2005.

AQRAR SAHƏDƏ KİÇİK VƏ ORTA BİZNESİN INKİŞAFINA DÖVLƏT DƏSTƏYİ

N.C. QAFAROV
Az.ETKTİ və Tİ

Böyük şəxsiyyət, xalqımızın ümummilli lideri, görkəmli siyasətçi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin 1993-cü ildə Respublikamızın ağır vəziyyətində xalqın çağırışı ilə hakimiyyətə yenidən qayıtması iqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi aqrar sahəsində inkişafının başlanğıcı oldu. Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə həyata keçirilən aqrar islahatlar sahədə mülkiyyət və istehsal münasibətlərinin sərbəstləşdirilməsi ilə iqtisadi yüksəlişin əsasını qoymuşdur. Həyata keçirilən ardıcıl tədbirlər, lazımı dəyişiklər, ölkə Prezidentinin xarici və yerli iş adamları ilə görüşləri, regionlara sərfəli, sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı qəbul etdiyi fərmanlar və digər hüquqi normativ aktlar aqrar islahatların dərinləşdirilməsi və kənd təsərrüfatında sahibkarlığın inkişafına böyük təkan vermişdir.

Ötən illər ərzində kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsal dinamika davamlı xarakter almış, kənd yerlərində canlanma, kənd əhalisinin iqtisadi-sosial vəziyyətinin yaxşılaşması prosesi sürətlənmişdir. Kənd təsərrüfatında bazar münasibətlərinin bərqərar olması, aqrar siyasətin müasir bazar münasibətlərinin prinsiplərinə uyğunlaşdırılması kənd təsərrüfatında istehsal və iqtisa-

di inkişaf dinamikaşının sürətləndirilməsində başlıca rol oynamışdır. Sahibkarlığın inkişafı ilə əlaqədar görülmən tədbirlər nəticəsində ümumi daxili məhsulda qeyri dövlət sektorunun xüsusi çəkisi 1995-ci ildəki 30% 2003-cü ildə 73,0% çatmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 9 noyabr 1999-cu il tarixli Fərmanı ilə "1999-2000-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında aqrar islahatların dərinləşdirilməsi və kənd təsərrüfatında sahibkarlığın inkişafına kömək göstərilməsinə dair Dövlət Proqramı" təsdiq olundu. Proqramda ölkədə aqrar islahatların dərinləşdirilməsinə dövlət himayəsinin aşağıdakı əsas istiqamətləri nəzərdə tutulmuşdu:

- aqrar sahədə əmlakın özəlləşdirilməsinin başa çatdırılması;
- torpaq islahatının başa çatdırılması;
- meliorasiya və su təsərrüfatı sahəsində islahatların sürətləndirilməsi;
- aqrar sahədə sahibkarlığın inkişafına dövlət yardımı;
- aqrar sahədə idarəetmə sisteminin islahatı;
- kəndin sosial inkişafı;

- aqrar sahənin elmi, normativ-hüquqi təminatı və kadr hazırlığı;

- aqrar sahənin informasiya təminatı.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 2 mart tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının Ərzaq Təhlükəsizliyi Proqramı" təsdiq edilmişdir. Bu proqramın əsas məqsədləri aşağıdakılardan ibarətdir:

- yerli kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılması və ərzaq məhsullarının qiymətlərinin məqbul səviyyədə saxlanılmasına yönəldilmiş həyata keçirilməsi;

- kəskin ərzaq qıtlığı hallarına yol verilməməsi sisteminin yaradılması.

ərzaq təhlükəsizliyinə nail olmaq üçün Azərbaycan Respublikası Hökuməti iki mərhələdən ibarət olan aşağıdakı strategiyanın həyata keçirilməsini öhdəsinə götürmüşdür:

- İslahatlar aparıldığı müddətdə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün qısa müddətli və orta müddətli keçid tədbirlərinin tətbiqi;

- Ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində uzunmüddətli tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Bu tədbirlərdə Azərbaycanın kənd təsərrüfatının gəlirliliyinin və rəqabət qabiliyyətinin artırılması, eləcə də onun beynəlxalq iqtisadi sistemə inteqrasiya olunması nəzərdə tutulur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci ilin aprel-may aylarında yerli sahibkarlarla və xarici iş adamları ilə keçirdiyi görüşlərdən sonra ölkədə sahibkarlıq fəaliyyəti üçün daha geniş meydan açılmışdır. Sahibkarlıq üçün əlverişli mühitin formalaşdırılması məqsədilə Prezident tərəfindən bir neçə fərmanlar qəbul edilmişdir:

- "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət Proqramının (2002-2005-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında" 17 avqust 2002-ci il tarixli;

- "Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa kömək Milli Fondu haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" 27 avqust 2002-ci il tarixli;

- "Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına dövlət himayəsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 10 sentyabr 2002-ci il tarixli;

- "Sahibkarlığın inkişafına maneə olan müdaxilələrin qarşısının alınması haqqında" 28 sentyabr 2002-ci il tarixli;

- "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Sahibkarlar şurasının yaradılması haqqında" 27 avqust 2002-ci il tarixli;

- "Sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsinin bəzi məsələləri haqqında" 2 may 2003-cü il tarixli;

- "Sahibkarlar şurası haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi haqqında" və sair normativ-hüquqi aktlar ölkədə sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafına güclü təkan vermişdir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin apardığı is-

lahatları uğurla davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev Respublikaya rəhbərliyə başladıqdan sonra aqrar sahənin Dövlət tərəfindən dəstəklənməsi məqsədilə bir sıra tədbirlər müəyyənləşdirilmişdir. "Kənd təsərrüfatı istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu (28 noyabr 2003-cü il) ilə kənd təsərrüfatı istehsalçılarının 01.01.2004 il tarixdən daha 5 il müddətinə torpaq vergisi istisna olmaqla digər vergilərdən azad edilməsi, "Azərbaycan Respublikasında sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi tədbirləri haqqında" Respublika Prezidentinin Fərmanı (24 noyabr 2003 il), nəhayət "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)" kənd təsərrüfatının inkişaf dinamikasında növbəti mərhələnin və inkişafın yeni keyfiyyətdə davamının əsasını qoymuşdur.

Dövlət Proqramının icrasını daha da sürətləndirmək, bu sahədə nəzərdə tutulan tədbirləri həyata keçirmək, regionların inkişafında əsaslı rol oynamaq üçün "Aqrar bölmədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi tədbirləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamları olmuşdur.

Dövlət Proqramında nəzərdə tutulmuş tədbirlər aqrar sahənin problemlərinin həllinə yönəlmiş bir sıra məsələlərin həyata keçirilməsini daha da sürətləndirmişdir.

Hazırkı mərhələdə aqrar sahədə qarşıda başlıca vəzifələrdən biri istehsalçıların zəruri kənd təsərrüfatı texnikası ilə təchizatını yaxşılaşdırmaqdan ibarətdir. Odur ki, Dövlət Proqramının icrasına uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Aqrar bölmədə lizinqin genişləndirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 23 oktyabr 2004-cü il tarixli Sərəncamı imzalanmışdır. Bu Sərəncamda 2005-2006-cı illərdə respublikada ən azı 250 kiçik həcmli "aqrotexservis" müəssisəsinin yaradılması üçün Dövlət Büdcəsindən 250 mlrd. manat vəsait ayrılmasını nəzərdə tutulur.

Lizinq müqaviləsinin obyektı olan qanunvericiliklə müəyyənləşdirilmiş təsnifat üzrə əsas aid edilən daşınmaz əşyaların idxal-gömrük rüsumundan və idxal zamanı əlavə dəyər vergisindən azad olunması barədə də Respublika Prezidenti tərəfindən tapşırıq müəyyənləşdirilmişdir.

Dövlət proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərə uyğun olaraq aqrotexservis xidmətləri şəbəkəsinin yaradılması üçün Yaponiya Hökumətinin qrantı ilə alınmış texnikaların istifadəsindən Tərəfdaşlıq Fonduna toplanmış vəsait hesabına 64 traktor, 62 kombayn, 100-ə qədər digər kənd təsərrüfatı maşınları alınıb gətirilmişdir. Həmin texnikalar aqrotexservis müəssisələrinin təşkili üçün 2005-ci ildən fiziki və hüquqi şəxslərə lizinqə verilir.

"Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nda 2004-2008-ci illərdə ayrı-ayrı rayonlarda iqtisadiyyatın inkişafını sürətləndirən amillər, bununla bağlı dövlət siyasətinin və

dövlət dəstəyinin əsas istiqamətləri müəyyən edilmişdir. Dövlət Proqramının əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasının regionlarında mövcud potensialdan səmərəli istifadə etməklə iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrinin inkişafına, istehsal müəssisələrinin fəaliyyətinin daha da genişləndirilməsinə, ixrac yönümlü məhsul istehsalının stimullaşdırılmasına, yerli sahibkarlığın inkişafı yolu ilə əhalinin həyat səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılmasına, məşğulluğun səviyyəsinin xüsusilə gənclərin faydalı əməklə məşğulluğunun artırılmasına və ölkə iqtisadiyyatının dinamik inkişafının təmin edilməsinə nail olmaqdır. Proqramda qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq üçün aşağıdakı vəzifələrin yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulur:

- müəssisələrin istehsal fəaliyyətini bərpa etmək və yeni istehsal müəssisələri yaratmaq;
- yerli resurslardan istifadənin səmərəsini artırmaq;
- regionların inkişafı üçün zəruri infrastrukturun yaradılması və inkişafını təmin etmək;
- aqrar sahədə islahatların ikinci mərhələsini sürətləndirmək, bunun üçün regionlarda fermerlərə, digər kənd təsərrüfatı işçilərinə kömək məqsədilə müxtəlif servis və xidmət mərkəzləri yaratmaq, toxumçuluq bazasını genişləndirmək, texnika ilə təminatı yaxşılaşdırmaq və digər zəruri tədbirləri həyata keçirmək;
- investorların regionlara cəlb olunması üçün əlverişli şəraitin yaradılmasını təmin etmək;
- yeni iş yerlərinin yaradılmasını həvəsləndirmək;
- əhalinin nominal xidmətlərlə təminatını yaxşılaşdırmaq.

Gələcəkdə respublikanın sosial-iqtisadi problemlərinin müvəffəqiyyətlə həlli, xarici bazara daha çox və rəqabət qabiliyyətli məhsul çıxarılması, iqtisadi, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması, digər problemlərin həlli elmi cəhətdən əsaslandırılmış regional siyasətin işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsini tələb edir.

Respublikanın regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Regionlarda səmərəli sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsində ən mühüm amillərdən biri regionlara investisiya cəlb edilməsi imkanlarının öyrənilməsi və qiymətləndirilməsidir. Son illər respublika iqtisadiyyatının neft sektoruna iri həcmli investisiyaların yönəldilməsinə baxmayaraq qeyri-neft sektoruna, o cümlədən regionlara investisiya yatırımlarının reallaşdırılmasında ciddi gerilik vardır. Regionların investisiya imkanları ayrı-ayrı sahibkarlar tərəfindən qismən yaxşılaşdırılsa da bu fəaliyyət əksər hallarda nə regionun, nə də bütövlükdə respublikanın tələblərinə uyğun gəlmir. Buna görə də regionların iqtisadiyyatına investisiya cəlb edilməsinin dövlət səviyyəsində aparılmasına ehtiyac vardır.

Transaformasiya mühitində regional inkişafın dövlət tənzimlənməsinin əsas vəzifəsi texniki və maliyyə resurslarının iqtisadi cəhətdən zəif inkişaf etmiş regionlara və şəhərlərə yönəldilməsinin stimullaşdırılmasının

dan ibarət olmalıdır. Regionların sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi dövlətin regional siyasəti və iqtisadiyyatın tənzimlənməsi metodları vasitəsilə həyata keçirilir. Bu zaman ilk növbədə birbaşa təsir metodlarından, yəni dövlət kapital qoyuluşu, dotasiya və subsidiya, xüsusi inkişaf fondları və müxtəlif səviyyəli büdcələrdən ayrılan vəsaitlərdən olan yardımlardan istifadə etməklə regionların sosial-iqtisadi inkişafı, ikinci - dolayı təsir metodları, yəni kredit və vergi sistemləri, qeyri-büdcə vəsaitləri, o cümlədən amortizasiya ayrılmaları hesabına hər hansı regionun xüsusi status alması, güzəştli təsərrüfatçılıq zonası elan olunması yolu ilə regionların sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsidir.

Dünya praktikasında dövlət dotasiyaları və subsidiyaları buir qayda olaraq problemli təsərrüfat və infrastruktur sahələrinin inkişafına və digər məqsədlərə yönəldilir.

Bazar iqtisadiyyatı şəraitində regionların sosial-iqtisadi inkişafının dövlət tənzimlənməsi təkcə bu və ya digər regionların inkişafına üstünlük verilməsi və yaxud da məhdudlaşdırılması ilə bitmir. Bu istiqamətdə ən vacib məsələlərdən biri yerlərdə iqtisadi islahatların həyata keçirilməsində yerli orqanların səlahiyyətlərinin, hüquq və vəzifələrinin konkretləşdirilməsidir. Odur ki, regionların sosial-iqtisadi inkişafının tənzimlənməsi məsələsində bu vacib məsələ diqqətdən yayınmamalı və müvafiq qanunvericilik aktları ilə nizamlanmalıdır. Beləliklə, regional iqtisadi inkişafı tənzimləmək və bütövlükdə regional inkişaf siyasətini həyata keçirmək üçün müvafiq, məqsədyönlü dövlət əhəmiyyətli tədbirlərin görülməsi günün ən vacib məsələsidir.

Beləliklə, 1995-ci ildən indiyədək keçən illər ərzində ölkənin aqrar bölməsində həyata keçirilən aqrar islahatların hüquqi əsasları yaradılmış, mülkiyyət formaları və sahibkarlığın inkişafı üçün ardıcıl və sistemli tədbirlər həyata keçirilmişdir. Hazırda sosial-iqtisadi inkişaf keyfiyyətcə yeni mərhələyə qədəm qoymuş, respublikamızın regionlarının inkişafı ön plana çəkilmişdir. Bu məqsədlə regionlarda sahibkarlığın sürətləndirməklə orada mövcud olan əmək ehtiyatlarından, təbii və iqtisadi potensialdan səmərəli istifadə edilməklə iqtisadiyyatın davamlı inkişafına, əhalinin məşğulluğunun artırılmasına və ölkədə yoxsulluğun səviyyəsinin azadılmasına nail olmaq üçün "Azərbaycan Respublikasında regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)" barədə Prezident Fərmanı ilə islahatların ikinci mərhələsinə başlanmışdır. Bu proqram 1995-ci ildən başlayaraq ardıcıl həyata keçirilən islahatların sürətləndirilməsinə, iqtisadi inkişafda makroiqtisadi irəliləyişlərə, makroiqtisadi göstəricilərin artımına əlverişli zəmin yaradacaqdır. Makroiqtisadi sabitliyi və davamlı inkişafı təmin edəcək bu proqrama görə 2004-2008-ci illərdə ümumi daxili məhsulun strukturunda bütün sahələrin, o cümlədən kənd təsərrüfatının artım tempi orta hesabla 10-15% səviyyəsində olacaqdır. Beş il ərzində kənd təsərrüfatı istehsalı real artımı 62,5% təşkil edəcəkdir.

2005-ci il kənd təsərrüfatının inkişafında uğurlu olmuş və bol məhsul yetişdirilmişdir. Əksər kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının 2004-cü ilə nisbətən xeyli artması kənd təsərrüfatının ümumi məhsulunun 7,5%, o cümlədən bitkiçilik məhsulları istehsalının 10,5%, heyvandarlıq məhsulları istehsalının 3,6 % artmasını təmin etmişdir.

2005-ci ildə dənlik qarğıdalı da daxil olmaqla 2126,9 min ton taxıl, 1083,1 min ton kartof, 1126,6 min ton tərəvəz, 625,1 min ton meyvə və giləmeyvə, 363,8 min ton bostan məhsulları, 196,4 min ton pambıq, 79,7 min ton üzüm, 7,1 min ton tütün, 737 ton yaşıl çay yarpağı istehsal olunmuşdur. İstehsal edilən taxılın tərkibində əsas yeri buğda tutur və keçən il istehsal olunmuş taxılın 1565,8 min tonunu, yaxud 73,6% buğda təşkil etmişdir. Dənlik qarğıdalının həcmi 1,3 min ton azalmasına baxmayaraq, hektarın məhsuldarlığı 1,7 sentner artmış və 151,6 min ton məhsul istehsal olunmuşdur.

Kartof, tərəvəz, bostan məhsulları istehsalı rekord səviyyəyə çatmış və 2004-cü ilə müqayisədə kartof istehsalı 16,4%, tərəvəz istehsalı 4,7%, bostan məhsulları istehsalı 2,4% artmışdır.

2005-ci ildə gəlirli və əməkətutumlu sahələrdən olan pambıqçılıq və tütünçülükdə yüksək göstəricilər əldə edilmişdir. Bazarın tələblərini nəzərə alan təsərrüfatlar və məhsul tədarükçüləri pambıq əkini sahələrinin genişləndirilməsinə və onun becərilməsinə diqqəti daha da artırmaqla məhsul istehsalında böyük artıma nail olmuşlar. Məhz bunun nəticəsidir ki, pambığın əkin sahəsi 2004-cü ildəki 77,9 min hektardan 2005-ci ildə 112,2 min hektara qədər artmış, hektardan orta hesabla 17,5 sentner məhsul götürülmüşdür. Tütün istehsalı da əvvəlki ilin səviyyəsini 9,5% üstələmişdir.

Ötən il meyvə və giləmeyvə, üzüm istehsalı 2004-cü ilə nisbətən müvafiq olaraq 47,2% və 45,1% artmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, meyvə istehsalı ən yüksək səviyyəyə çatmışdır. Yaşıl çay yarpağı istehsalı isə 29,7% azalmışdır.

Bununla belə, müsbət hal kimi qeyd edilməlidir ki, 2005-ci ildə bostan məhsullarının istehsalında əldə edilən artımın hamısı - üzümün 99,2%, meyvənin 96,2%, tərəvəzin 77,2%, kartofun 56,2%, tütünün 47,7% məhsuldarlığın yüksəldilməsi hesabına əldə edilmişdir.

Kənd əməkçiləri 2006-cı ilin məhsulu üçün 728,6 min hektar sahəyə dən üçün payızlıq taxıl səpmiş, onun 557,6 min hektarını və ya 76,5% buğda, 170,9 min hektarını (23,5%) arpa əkini sahəsi etmişdir.

Heyvandarlıq sahəsində həm məhsul istehsalı, həm də msl-qaranın baş sayı durmadan artır. İlkin məlumatlara görə, 2006-cı il yanvarın 1-i vəziyyətinə

2356,3 min baş iri buynuzlu mal-qara, 7630,9 min baş qoyun və keçi mövcud olmuş, onların baş sayı əvvəlki ilin eyni dövrünə nisbətən müvafiq olaraq 1,8% və 1,9% artmışdır. İri buynuzlu mal-qara sürüsündə məsuldar inək və camışların xüsusi çəkisi 48,3% təşkil etmişdir.

Mal-qaranın baş sayına dair son illərin məlumatlarının təhlili göstərir ki, təsərrüfatlar onların sayının sabit saxlanmasına meyillidir və sürü dövrüyyəsində kəsimə gedən mal-qaranın sayını səmərəli şəkildə tənzimləməyə çalışırlar. Bununla belə, 2005-ci ildə diri çəkiddə ət istehsalı 262,8 min ton olmuş və əvvəlki ilin səviyyəsini 3,9% üstələmişdir.

Hesabat ilində 1251,9 min ton süd, 874,6 milyon ədəd yumurta və 13,1 min ton yun istehsal edilməklə 2004-cü ilə nisbətən onların istehsalı uyğun olaraq 3,2%, 5,4% və 6,8% artmışdır. Quşçuluq fabriklərində yumurta istehsalı 8,4% artaraq 29,1 milyona çatmışdır.

Kənd təsərrüfatı məhsullarının 99,7 % qeyri-dövlət bölməsində istehsal olunmuşdur.

Dövlət tərəfindən sahibkarlığın inkişafına diqqətin artırılması yeni istehsal-iqtisadi münasibətlərin formalaşmasını daha da sürətləndirmiş və nəticədə əvvəllər muzdlı işləyən bir çox şəxslər sahibkarlara çevrilmişdir. Ölkənin vergi orqanlarının məlumatına görə, 2006-cı il yanvarın 1-nə kimi vergi orqanlarında qeydiyyatdan keçən hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərin sayı 209 mini ötmüşdür. Fərdi sahibkarların çoxu kənd təsərrüfatı sahələrində fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan Respublikasının "Aqrar islahatın əsasları haqqında" qanunun dövlət təminatı bölməsində aqrar bazarın tənzimlənməsi və müdafiəsi məsələləri öz əksini tapmışdır. Bu müddəalara əsasən aqrar bölməyə dövlət himayəsinin aşağıdakı istiqamətlərdə həyata keçirilməsi kiçik və orta biznesin inkişafında daha məqsəduyğun olardı:

- aqrar bölməyə investisiya qoyuluşunun stimullaşdırılması;
- məqsədli dövlət proqramları əsasında meliorasiya və irriqasiya işlərinin aparılması, kənd təsərrüfatı maşınlarının və digər maddi-texniki vasitələrin istehsal bazasının yaradılması;
- işğal altından azad edilmiş ərazilərdə aqrar-sənaye kompleksinin bərpası və inkişaf etdirilməsi;
- kənd təsərrüfatında yolxucu xəstəliklərə və zərərvericilərə qarşı karantin və müalicə tədbirlərinin aparılmasına;
- kadr hazırlığına və elmi təminata, istehsal və sosial infrastrukturun yaradılmasına dövlət vəsaitinin ayrılması;
- differensial kreditləşmə və vergi tətbiqi.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı (2004-2008-ci illər) Dövlət proqramının materialları. 2. İ.N. Əliyev "Heydər Əliyev və Azərbaycan kənd təsərrüfatı", II kitab. Bakı- 2001. 3. S.V. Salahov "Aqrar sahənin dövlət tənzimlənməsi problemləri" Bakı-2004.
4. "İqtisadiyyat və həyat" jurnalı № 2, 2006. 5. "Maliyyə və uçot" jurnalı № 2-3, 2006. 6. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin "2005-ci ildə kənd təsərrüfatı müəssisələri üzrə məhsul istehsalı və satışına dair" məlumatı. Bakı-2006.